Komora obnovitelných zdrojů energie

Analýza potřeb obcí pro dekarbonizaci území

Vyhodnocení řízených rozhovorů se zástupci vybraných energeticky progresivních obcí v ČR

Březen 2026

Manažerské shrnutí

8

samospráv analyzováno

Transformace je o lidech, ne o velikosti obce.

Hlavní bariérou jsou kapacity obcí.

Projekty jsou výrazně závislé na dotacích.

Komunitní energetika je v rané fázi.

Analýza potvrzuje, že energetická transformace obcí v České republice již probíhá, avšak její tempo a rozsah se mezi jednotlivými samosprávami výrazně liší. Toto hodnocení platí i pro ty obce, které byl zpracovateli vytipovány jako energeticky progresivní.

Klíčovým zjištěním je, že tyto rozdíly nejsou primárně dány velikostí obce ani dostupností finančních zdrojů, ale především mírou angažovanosti vedení obce a stabilní existencí „nositele tématu“, který je schopen iniciovat a dlouhodobě rozvíjet udržitelná energetická řešení.

Velikost obce se promítá zejména do dostupnosti administrativních kapacit a schopnosti realizovat komplexnější projekty, nikoli však do samotné iniciace aktivit a jejich udržitelnosti v čase. Energetická transformace je přitom v současnosti ve značné míře řízena dostupností dotačních příležitostí, nikoli systematickým strategickým plánováním.

Další významné bariéry představují nedostatečné odborné kapacity na úrovni obcí, regulatorní nejistota a vysoká administrativní náročnost. Komunitní energetika, přestože představuje významný rozvojový směr, zůstává zatím ve fázi rané implementace, tj. sdílení elektřiny mezi objekty obce a jí zřízených organizací.

Efektivní podpora energetické transformace proto musí vedle finančních nástrojů systematicky rozvíjet kapacity obcí, podporovat sdílení know-how a zajistit stabilní a předvídatelné regulatorní prostředí.

1. Koncept řízených rozhovorů

Cílem realizovaných rozhovorů bylo identifikovat potřeby, bariéry a zkušenosti vybraných českých obcí v oblasti energetické transformace, zejména ve vztahu k rozvoji obnovitelných zdrojů energie (OZE), energetických úspor a komunitní energetiky. Výsledky rozhovorů mohou sloužit jako podklad pro návrh vhodného nastavení podpůrných nástrojů na národní i evropské úrovni, včetně programů typu LIFE Clean Energy Transition (LIFE CET).

Rozhovory byly vedeny se zástupci 8 obcí, které byly vybrány jako příklady energeticky aktivních samospráv s různou úrovní pokročilosti v oblasti energetické transformace. Pro účely analýzy byly obce rozděleny do tří velikostních kategorií, které reflektují jejich institucionální kapacitu a typický charakter realizovaných projektů.

Kategorie	Obec	Počet obyvatel (orientačně)
Velká města	Liberec	~105 000
	Jablonec nad Nisou	~45 000
Střední a malá města	Pelhřimov	~16 000
	Ostrov nad Ohří	~16 500
	Zruč nad Sázavou	~5 000
Větší vesnice	Ostopovice	~2 000
	Křenovice	~2 000
	Ratiboř	~1 800

Zastoupení obcí v jednotlivých kategoriích bylo zvoleno s cílem sledovat rozdíly mezi obcemi s významným administrativním aparátem (velká města), obcemi v přechodové kategorii (střední a malá města) a obcemi s omezenými kapacitami (větší vesnice). Je třeba zdůraznit, že vzorek není statisticky reprezentativní, jedná se o cílený výběr aktivních obcí.

Diskuse měly částečně strukturovaný charakter, avšak v řadě případů probíhaly volněji („živelně“) s důrazem na sdílení praktických zkušeností, aktuálních problémů a plánů.

Tematicky se rozhovory zaměřovaly zejména na:

- realizované projekty v oblasti OZE a energetických úspor,
- plánování a strategické řízení energetiky,
- rozvoj komunitní energetiky a zapojení občanů,
- financování projektů a zkušenosti s dotačními programy,
- bariéry na straně obcí i veřejné správy,
- zkušenosti s národními a evropskými programy podpory.

2. Hlavní výstupy/závěry z rozhovorů

2.1. Energetika obcí

Většina obcí již realizovala základní energetická opatření, zejména:

- instalace fotovoltaických elektráren na veřejných budovách,

- zateplování a modernizace budov,
- modernizace veřejného osvětlení.

Pokročilejší obce (zejména větší města) se postupně posouvají směrem k:

- systematickému energetickému managementu,
- kontinuální práci s daty; většina však je aktuálně ve fázi sběru,
- rozvoji sdílení energie; méně již ke sdílení formou energetického společenství.

Tento posun však není plošný. Menší obce zůstávají převážně na úrovni jednotlivých projektů viz bariéry níže.

Z toho vyplývá, že energetická transformace sice probíhá, avšak její systémová dimenze je zatím omezená.

2.2. Silná závislost na dotačních zdrojích

Napříč všemi obcemi je patrné, že realizace projektů je silně závislá na dostupnosti dotačních programů, přičemž bez veřejné podpory jsou mnohé projekty ekonomicky obtížně realizovatelné nebo odkládány na neurčito.

Je tedy zřejmé, že energetická transformace není řízena strategicky, ale je spíše realizována dle dostupností finanční podpory.

2.3. Nedostatek administrativních a odborných kapacit jako hlavní bariéra

Nejčastěji zmiňovanou bariérou, zejména u středních a malých obcí, je nedostatek energetických manažerů/odborných pracovníků a kapacity pro přípravu a řízení projektů. V důsledku toho jsou obce závislé na externích dodavatelích, což v důsledku znamená omezenou schopnost realizovat zejména komplexní projekty a celkově zpomalení energetické transformace směrem k bezpečné, lokální, dekarbonizované energetice.

Odborné kapacity tudíž představují klíčový limitující faktor celého systému.

2.4. Omezená funkčnost strategických dokumentů

Mnohé obce disponují energetickou koncepcí, případně jinými klimatickými strategiemi. Tyto dokumenty však často nejsou aktivně využívány, postrádají konkrétní implementační nástroje (akční plány). Rozhodování se tak řídí spíše aktuálními příležitostmi a dostupnými dotačními výzvami.

To v zásadě znamená, že strategické dokumenty často mají pouze formální charakter na místo operativního/akčního plánu.

2.5. Legislativní a systémové bariéry

Obce opakovaně zmiňují legislativní nejasnosti vztahující se k energetickým společenstvím (komunitní energetice), např. v daňové oblasti. Dále zmiňují komplikované procesy připojení k distribuční síti, dlouhé povolovací procesy a administrativní složitost dotačních programů.

2.6. Komunitní energetika: potenciál vs. realita

Větší města již realizují pilotní projekty. Menší obce využívají spíše model „aktivního zákazníka“. Zapojení občanů je obecně nízké.

Nejčastěji jsou uvedeny následující bariéry:

- legislativa
- nedůvěra ze strany širší veřejnosti/nezájem o zapojení,
- nedostatek kapacit.

Lze tudíž konstatovat, že komunitní energetika je v rané fázi rozvoje a zatím má podobu instalace fotovoltaických panelů na obecních budovách a následného sdílení vyrobené elektřiny mezi obecními budovami/provozy. Jiné druhy OZE dosud v komunitní energetice využívány nejsou.

2.7. Nízké využití evropských komunitárních programů

Zkušenosti s programy jako LIFE CET jsou minimální. Jako hlavní důvod jsou uváděny “předsudky” o jejich administrativní náročnosti.

Z toho plyne, že komunitární programy nejsou pro obce dostatečně přístupné, resp. atraktivní.

3. Závěry dle velikosti obcí

Na základě níže uvedeného členění je vhodné zdůraznit, že velikost obce není hlavním faktorem určujícím aktivitu v oblasti energetiky. Jak vyplývá z rozhovorů, klíčovou roli hraje především míra angažovanosti vedení obce a existence „nositele tématu“, zatímco velikost obce se promítá spíše do rozsahu a komplexity realizovaných projektů.

3.1. Velká města

Velká města se vyznačují relativně vysokou administrativní kapacitou, která jim umožňuje připravovat a realizovat komplexní energetické projekty. V některých případech dochází také k vytváření specializovaných struktur, například městských energetických společností, které dále posilují jejich schopnost systematicky řídit energetiku na úrovni města.

Typickým rysem této skupiny je pokročilejší fáze rozvoje komunitní energetiky, včetně realizace pilotních projektů sdílení energie. Zároveň je patrná snaha o přechod od jednotlivých projektů k systematickému řízení energetiky, zejména prostřednictvím energetického managementu a kontinuální práce s daty.

Přes tyto předpoklady však velká města narážejí na řadu bariér. Nejčastěji se jedná o legislativní nejistotu, která komplikuje zejména rozvoj komunitní energetiky, dále o vysokou komplexitu velkých projektů a s tím související dlouhou dobu jejich přípravy a realizace.

Mezi podmínkami pro další rozvoj energetických projektů velká města uvádějí především nutnost stabilního a předvídatelného legislativního rámce a zajištění dlouhodobě předvídatelného financování, které by umožnilo plánovat a realizovat rozsáhlejší investice.

3.2. Střední a malá města

Střední a malá města představují přechodovou kategorii mezi ad hoc projektově orientovaným a systematickým přístupem k energetice. V těchto obcích je patrná snaha o postupný přechod k systematičtějšímu řízení, avšak tento proces je zatím ve fázi rozvoje.

Typickým rysem je zahajování aktivit v oblasti energetického managementu a první zkušenosti se sdílením energie, často v jednodušších formách (např. model aktivního zákazníka). Tyto obce již identifikují potřebu práce s daty, avšak často se nacházejí teprve ve fázi jejich sběru a základního vyhodnocování.

Mezi hlavní bariéry patří zejména nedostatečné datové zázemí, administrativní náročnost spojená s přípravou a realizací projektů a omezené zkušenosti s komplexnějšími nástroji podpory, včetně evropských programů.

Z hlediska svých potřeb střední a malá města vnímají jako klíčové především podporu v oblasti datového řízení (např. pasportizace, energetický management) a zjednodušení administrativních procesů, které by umožnilo efektivnější realizaci projektů.

3.3. Větší vesnice

Tyto obce se vyznačují omezenou institucionální kapacitou a výraznou závislostí na externí odborné podpoře. Energetická agenda je zde řešena v omezených kapacitních podmínkách, což přímo ovlivňuje rozsah i tempo realizovaných aktivit. Často však dokáží tento hendikep kompenzovat využitím služeb místních nebo alespoň z místa pocházejících aktérů v energetice, kteří (dosud) mají k místu silnou vazbu a jsou ochotni jim pomoci s realizací energetických projektů.

Typickým rysem je realizace menších, pragmaticky zaměřených projektů, které reflektují aktuální potřeby obce a aktuální finanční možnosti. Podpora progresivnímu energetickému směřování může být trvalejší v čase než u větších obcí, protože vedení obce se po volbách příliš nemění a dokáže komunikovat o svých záměrech s občany přímo, a to vzhledem k jejich menšímu počtu a bližším vztahům, než jsou ve městech.

Mezi hlavní bariéry patří nedostatek odborných kapacit, obtížná orientace v nabídce technologických řešení a podpůrných programů a v některých případech také nižší míra důvěry (např. ve vztahu k novým technologiím nebo modelům sdílení energie).

Tyto obce proto mezi nutnými podmínkami pro rozvoj energetických projektů uvádějí zejména zajištění dostupné expertní podpory, která by jim pomohla s přípravou a realizací projektů, dále potřebu existence jednoduchých a srozumitelných nástrojů podpory a možnost sdílení služeb (např. sdíleného energetického manažera).

4. Doporučení

Analýza realizovaných rozhovorů potvrzuje, že energetická transformace obcí v České republice již probíhá, avšak její tempo a rozsah jsou výrazně diferencované.

Velikost obce se promítá zejména do dostupnosti institucionálních kapacit a schopnosti realizovat komplexnější projekty, nikoli však do samotného rozhodnutí energetická opatření realizovat. V tomto smyslu lze konstatovat, že hlavním limitem dalšího rozvoje není nedostatek technologických řešení ani absence finančních nástrojů, ale především nedostatečná kapacita obcí tyto nástroje efektivně využívat.

Současný systém podpory je primárně orientován na investiční projekty, avšak méně reflektuje potřebu systematického řízení energetiky na úrovni obcí. Rozhodování je tak často řízeno dostupností dotačních výzev, nikoli dlouhodobým strategickým plánováním. Tento přístup omezuje efektivitu vynakládaných prostředků a zpomaluje přechod k systematické, lokální a dekarbonizované energetice.

Regulatorní a administrativní prostředí je obcemi vnímáno jako složité a nepředvídatelné, což komplikuje zejména rozvoj komunitní energetiky a přípravu projektů. To se projevuje zejména v oblasti připojování k distribuční síti a v administrativní náročnosti dotačních programů.

Na základě těchto zjištění lze formulovat následující doporučení.

4.1. Doporučení na národní úrovni

Z pohledu národní úrovně je klíčové zaměřit se na systematické posilování kapacit obcí. To zahrnuje zejména podporu energetického managementu, a to nejen prostřednictvím financování investic, ale i zajištěním personálních kapacit. Z rozhovorů jednoznačně vyplývá, že přítomnost energetického manažera nebo člověka v obdobné roli je jedním z hlavních předpokladů pro rozvoj energetických projektů.

Současně je žádoucí vytvořit stabilní a předvídatelné legislativní prostředí, které umožní dlouhodobé plánování. To se týká zejména oblasti komunitní energetiky, kde obce narážejí na nejasnosti ve výkladu právních předpisů (např. v daňové oblasti) a nedostatečné provázání jednotlivých regulací.

Významným opatřením by mělo být také zjednodušení administrativních procesů spojených s dotačními programy. Obce opakovaně poukazují na vysokou administrativní náročnost, která je neúměrná jejich kapacitám, zejména u menších samospráv. Zjednodušení by mělo směřovat jak k redukci požadovaných podkladů, tak k větší digitalizaci a standardizaci procesů.

V neposlední řadě je vhodné posílit podporu v oblasti práce s daty a strategického řízení, například prostřednictvím podpory pasportizace budov, zavádění energetického managementu a tvorby akčních plánů, které by umožnily efektivní implementaci existujících strategií. U podpory zpracování dokumentů jako je strategický plán rozvoje obce nebo místní energetická koncepce se jako vhodný přístup jeví podpora těch, kdo mají sami zájem

podobný dokument zpracovat a využívat. Naopak snaha vázat možnost čerpání určitých finančních titulů obcemi na povinné zpracování konkrétních koncepčních dokumentů bohužel často vede k tvorbě materiálů, které obce nevyužívají a které kvůli absentující evaluaci a aktualizaci jsou za několik let zastaralé a k nepotřebě.

4.2. Doporučení pro evropské programy

Na úrovni evropských programů se jako klíčové jeví snížení administrativní náročnosti a zvýšení přístupnosti programů pro obce, zejména pro menší a střední samosprávy. Z rozhovorů vyplývá, že nízké zapojení obcí do komunitárních programů není dáno tematickým nezájmem, ale spíše obavami z administrativní složitosti a nedostatkem kapacit pro přípravu projektů.

Komunitární programy by měly více reflektovat potřebu podpory implementace, nikoli pouze analytických nebo koncepčních aktivit. Obce opakovaně zdůrazňují potřebu financování konkrétních realizačních projektů, případně pilotních řešení, která lze následně škálovat.

Dále je vhodné posílit roli zprostředkujících subjektů, které by obcím poskytovaly technickou asistenci a pomáhaly s přípravou projektů. Tento přístup by mohl významně snížit bariéry vstupu do evropských programů.

V případě programu LIFE CET se jako klíčové jeví zejména:

- větší flexibilita ve vztahu mezi analytickou a realizační fází projektů,
- snížení administrativní náročnosti,
- lepší cílení na potřeby menších obcí.

Bez těchto změn nelze očekávat, že bude možné transformaci škálovat na úroveň odpovídající národním a evropským klimaticko-energetickým cílům.

Na základě zjištění lze konstatovat, že klíčovým faktorem dalšího rozvoje není pouze dostupnost finančních nástrojů, ale schopnost obcí tyto nástroje efektivně využívat.

Příloha č. 1: Poznámky z řízených rozhovorů